

לשוננו לעם

עורכים: א' אברונין, מ' אזרחי וי' פרץ

מתוך

כרך א, חוברת ג, תש"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מאיר פרנקל

מלים עבריות בגרמנית

בדבור הגרמני של הגויים שגורות מלים עבריות, שנתקבלו בחלקן בהשפעת התרגום הגרמני של התנ"ך על ידי מרתין לותר, ובחלקן נתקבלו מפיהודים וקצתן גם בהשפעת הז'רגון של הגנבים, שהכניסו ללשונם מלים עבריות, כדי שדבורם לא יהיה מובן לאנשים אחרים.

א. מן התנ"ך נתקבלו ביחוד מלים אלה: תוהו ובוהו, מנה מנה תקל, הללויה, הושיעה נא (הוויאנה), שטן, בעל זבוב (בלצבוב), שרפים, כדובים, גיהנום. מהספרות המאוחרת נתקבלו מעט מלים, כגון: ממון, השמות הפרטיים של התנ"ך, שנתקבלו על ידי הגויים, ידועים לכל, כגון: מרים—מאריא—מארתא, חנה, שושנה—זוזאנא, חולדה—הולדא, אלישבע—אליזאבית ועוד.

ב. מפיהודים בחיי המסחר נתקבלו ביחוד מלים אלו: מזל, שוטה, פליטה (פשיטת-רגל), שכור, חמור, שטות, שמועות, טינוף (סחורה פחותת ערך), שפל (בן אדם בלתי הגון, צרעין וצר-כיס). משערים, שגם הכנוי קאפפאר אינו אלא המלה העברית כפרי ישאין לו שום שייכות לשבט האפריקני "כפרי".

ג. הפרק המעניין ביותר מקיף את המלים העבריות בגרמנית, שנכנסו דרך צינור

רות גאונער וועלטש (לשון גנבים) ללשון
 העולם התחתון ואפילו גם לחוגי הסטודנ-
 טים ולשכבות רחבות יותר. המצויות ביר-
 תר במלים מסוג זה הן: חשוקה —
 העוזרת של הגנב (חשוקה — אהובה).
 מגלת־מטבעות (געלדראללע) נקראה נחש.
 ההור שבמנעול הדלת נקרא בפי הגנבים
 פתיח. יין־שרף נקרא בקיצור שרוף.
 חקירה חמורה במשטרה היא בפי הגנבים
 פלפול, מכתב מבית־הסוהר נקרא קאס-
 סיבער, כלומר: כתיבה. כסף נקרא בחו-
 גים רחבים מעות, לא רק בפי גנבים,
 אלא דרך צחוק לפעמים גם במסחר. הת-
 עלפות נקראה חלשות (תאלאשעס) גם
 בעולם התחתון וגם בפי יהודים. בית־הסו-
 הר הוא בפי גנבים תפיסה, מזודה בפיהם
 תיבה. בן אדם רע נקרא חמץ. ברין
 (בי' פתוחה, י' סגולה; בריון) משמעו בן
 אדם שעושה מעשה נעדרות: מתלה בעקבו
 ומסלסל בשערו (גיגערל בלע"ו). מסלת-
 הברזל שמה בפי גנבים מרכב־אש, מו-
 נח ידוע גם מספרותנו.

הבטוי שמירה שטעהן, כלומר:
 „עמוד בשמירה“ נתקבל גם במדור המש-
 פטים שבעתונות כמונח קבוע. וגרינג ימ"ש
 אמר באחד מנאומי ההסתה הראשונים שלו
 בשנת 1933: „האדומים גונבים והשחורים
 עומדים שמירה“ (כונתו לסוציאליס-
 טים ולקתולים). בדרום גרמניה קראו לבית-
 מרוח באיססל, כלומר: בית קטן. בזיר-
 גון הגנבים קראו לנערה יהודית: „יודענ-
 שיקסעל“, כלומר שקצה יהודית. גנבים
 קראו למלאכתם שברן (ש' פתוחה, בי'
 סגולה), כלומר: שבר דלתות, קופות וכד',
 כנראה תרגום לסלה הגרמנית „איינברעכן“.

לערים לא קראו בשמן המפורש, אלא
אמרו מקום בתוספת אות, שהיא הראשו-
נה משם העיר. למשל בכנוי מקום למד
התכוונו ללייפציג, מקום בית הוא שם
לברלין וכיוצא בהן. למשטרה ניתנו ראשי
תבות משונים. מכיון שמשטרה בגרמנית
פאליציי, יצרו ראשי תבות פ"צ ואמרו:
פה צדיק. במרוצת הזמן נשמטה הפ'
ונשארה הצדי בלבד. ויש עוד הרבה מלים
כאלה.